

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/21, p. 389-404

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12324>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Battal ODABAŞ – Doç. Dr. Mehmet Gökhan GENEL – Yrd. Doç. Dr. Burcu AKKAYA TELCİ

This article was checked by iThenticate.

SİNEMA ARAŞTIRMALARINDA ÖZGÜNLÜK MESELESİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE YAPILAN YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA ARAŞTIRMALARINA YÖNELİK BİR İÇERİK ANALİZİ

Serkan ÖZTÜRK - Serhat YETİMOVA***

ÖZET

Özgünlük kavramı tarihsel süreçte kültürel açıdan çok farklı yönleriyle ele alınan bir kavram olma özelliği göstermiştir. Kimi yerde ahlak ve değer sistemlerinden beslenen bilgi olarak görülen özgünlük kimi yerde güven ve bazen de kendiliğindenlik, sahicilik gibi tanımlarla karşılaşmıştır. Çok miktardaki yeni verinin ilk kez yazılı olarak sunulması özgünlük değeri ifade edebildiği gibi, ayrıntılara inen, farklı bir yöntem deneyen, mevcut yöntemi başka bir alana ya da mevcut bir teoriyi farklı teorilerle ilişkilendiren; bilgiyi yeniden disiplinler arası üreten çalışmalar da özgünlük kavramı çerçevesinde incelenmektedir. Sinemada özgünlüğün oluşması ise sinemanın başlangıcından 50 yıl gibi bir süre sonra 1950’lerle birlikte Batıdaki eleştirel sinema yayıncılığı ile başlamış sayılabilir. Fransa’da yeni dalga, İtalya’da yeni gerçekçilik, Latin Amerika’da bağımsız yeni sinema akımlarıyla bağlantılı olarak gelişen hareketler sinemada özgün ve nitelikli çalışmaların ortaya çıkmasına aracılık etmiştir. Buradaki özgünlüğü oluşturan unsur endüstriyel üretim mekanizmasından kurtulup sanat odaklı çalışmaların üretilmesidir. Sinemaya ilişkin dergiciliğin, kitapların, kurumlaşmanın, pedagojik, politik ve sosyolojik yaklaşımlarca gelişmesi, sinemada özgünlük meselesinin doğmasına aracılık etmiştir denebilir. Bu çalışma Türkiye’de 1990-2014 yılları arasında üretilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin özgünlükleri üzerine bir tarama çalışmasıdır. Belli bir takım kodlar geliştirilerek yapılan bu taramada frekans analizi yapılmıştır. Bu kodların ortaya çıkardığı tabloda yapılan çalışmaların konu, dil, yazar, bağlam, disiplinlerarasılık ve yöntem açısından sınırlı bir çeşitlilik ortaya koyduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Özgünlük, Tez, Yüksek Lisans, Doktora

* Yrd. Doç. Dr. Yalova Üniversitesi Radyo Televizyon Sinema, e mail: serkan.ozturk@yalova.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Maltepe Üniversitesi Gazetecilik Bölümü, e mail: serhatyetimova@maltepe.edu.tr

A CONTENT ANALYZE OF MASTER AND DOCTORATE RESEARCHES DONE IN TURKEY WITHIN CONTEXT OF AUTHENTICITY

ABSTRACT

The notion of Authenticity is evaluated in the flow of historical process through varies of its aspects. The notion of authenticity can be translated as an ethic and values systems but in some places it can be also evaluated as a meaning of trust, selfdom or reality. Reorganizing the big data, deeply detailed researches, trying new methodologies, correlating the things like as diverse theory, discipline or methods can be also the translation of authenticity. In cinema studies the matter of authenticity was born during 1950s. After the second world war in the some cinema flows were occurred in France, Italy and Latin America as the new waver, new realism and independent cinema. This flows were de symbols of rupture of industrialized production of cinema. Because in those years as a postwar period the cultural, sociological, pedagogical, institutional and political progress (publishing, courses, films etc.) of the cinema was the main discussion argument of the society. So it can be admitted that it started to discuss the problem of authenticity during years of 1950s of western world. In this study it is aimed to determine the master and doctorate thesis in Turkey within context of authenticable production. According to the listed codes as explained in this article the frequency analyze was realized. In the conclusion according to these codes like as writer, theme, subject, language, focusing period, interdisciplinary and method there is not enough diversity is found.

STRUCTURED ABSTRACT

The notion of Authenticity is evaluated in the flow of historical process through varies of its aspects. The notion of authenticity can be translated as an ethic and values systems but in some places it can be also evaluated as a meaning of trust, selfdom or reality. Reorganizing the big data, deeply detailed researches, trying new methodologies, correlating the things like as diverse theory, discipline or methods can be also the translation of authenticity. In cinema studies the matter of authenticity was born during 1950s. After the second world war in the some cinema flows were occurred in France, Italy and Latin America as the new waver, new realism and independent cinema. This flows were de symbols of rupture of industrialized production of cinema. Because in those years as a postwar period the cultural, sociological, pedagogical, institutional and political progress (publishing, courses, films etc.) of the cinema was the main discussion argument of the society. So it can be admitted that it started to discuss the problem of authenticity during years of 1950s of western world. In this study it is aimed to determine the master and doctorate thesis in Turkey within context of authenticable production. According to the listed codes as explained in this article the frequency analyze was realized. In the conclusion according to these codes like as writer, theme, subject, language, focusing period, interdisciplinary and method there is not enough diversity is found. This

research aimed to get answer for the following questions as a model of reserach: Diversities of the subject, method, hosting university, author's nationality, language of thesis, concering time period, concering country and type of thesis are the questions which are needed to be answered and analyzed according to charts. It is determined that there is not enough diversity in subject, method, hosting university, author's nationality, language of thesis, concering time period, concering country which were chosen by thesis produced in Turkey. It can be said that the field is not open to the production of foreign students, as the thesis producers, especially in terms of writers, show that the cinema researches in the country are made by Turkish writers. When we look at the subject diversity, fields such as intercultural communication, sexuality, psychology, behavioral sciences, language, art fields, animation, international relations, play are accepted as important study fields today; social media, newspapers and television are witnessing quite intense news about developments in these areas. As fewer theses are written in relation to these fields, it is seen that cinema studies are progressing in relation to different fields from current science fields. This shows that the diversity of interdisciplinary work is low on the other hand. In terms of method diversity, it is seen that the most common methods are used in general screening, semiology, content analysis, literature review. It can be said that the originality of the theses produced in the Turkish academy is in a very weak orientation towards the method development. It is seen that the universities in İstanbul, İzmir and Ankara are more productive in the field of cinema when the cities of the thesis-producing universities are looked at. The fact that the sum of the other cities can only gain a certain intensity shows that the balances are quite different. The remarkable difference between the universities in Anatolia and the universities in the big cities suggests that the cinema studies are closely related to the cultural dynamism of urban life. Turkish cinema researches do not differ in the context of world cinema. Researches related to the national issues showed a differentiation towards the subjects such as America and the Middle East, but they were quite advanced compared to this Turkish geography. On the other hand, it has been seen that geographies closely related geopolitically with Turkey such as Russia, Arab, Iran, Caucasus, Central Asia do not form a direct agenda in cinema context. Most of the theses produced are at graduate level, which shows the theoretical interest in cinema to doctoral level at very low level. The fact that production in more creative areas such as art competence has also been watched at a very low level shows that the productions in cinema are more in line with professional expectations than academic and artistic. The reason for the limited academic progress may be related to the employment policies in the field of communication, as well as the fact that students find the possibilities of the industry to be relatively promising. This subject can be examined in the context of another research. When we look at the interest of all science areas regarding the field of cinema, it is seen that the concentration of communication and fine arts is 46% of the total intensity of this production, while the density of the areas defined as "Other" is 56%. This can be read in two ways. The most common of these is the production of cinema thesis produced by the science areas of communication and fine arts at their own discretion, while other scientific areas remain very

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/21

limited. This can be a sign that other areas are not as important as cinemas. Another point of view is that other areas are more interested in cinema than communication and fine arts in total, and that communication and fine arts are in a low level of production. The data examined in this survey around the problem of originality show that in the related headlines in Turkey the multiculturalism has not yet developed at an adequate level on the global level. The fact that the theses are limited in variety and in a production mechanism far from the real geopolitical agenda makes the originality of cinema studies considerably controversial.

Keywords: Cinema, Authenticity, Thesis, Master, Doctorate

GİRİŞ

Tüm akademik çalışmalarda beklenen özelliklerden birisi olan özgünlük (authenticity), yeni bir konunun bulunması ya da farklı bir disipline ait metodun, bilindik (veya bilinmedik) bir konuya uyarlanması şeklinde kendisini göstermektedir. Günümüzün küreselleşmecî çağında çok yönlü ve karşılıklı ilişki biçimlerinin varlığı dikkate alınırsa, insanı ve sosyal süreçleri anlamada farklı disiplinlerin bir arada değerlendirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kreber (2010)'ın akademik öğretmenlerin pedagojileri üzerine yaptığı çalışmasında (Academics' teacher identities, authenticity and pedagogy) özgünlüğü kimlikle ilişkilendirdiği ve kimliğin de ahlak ve değer sistemlerden oluşan karmaşık bir yapı arz ettiği görülmektedir. Bu karmaşıklık, özneyi diğer öznelere ayırt eden elementlerden oluşmakta kendinden-aşkın bir durumdur.

Kreber (2010) kimi durumda da, özgünlük kişinin kendi elementlerinin farkındalığı ile kazanımın ötesinde öğrencilerle geliştirilen ilişki modellerinde belirginleştiğini de göstermektedir. Öğrencilerin öğrenim çıktıları, başarı durumları üzerindeki faktörleri de özgünlüklerinin bir diğer boyutunu göstermektedir (Cranton ve Carusetta 2004; Splitter 2008, Baxter Magolda 1999 ve Barnett 2007'den Akt. Kreber, 2010).

Lincoln ve Guba (1985)'in gerçekleştirdikleri doktora çalışmasında bir çalışmanın özgün olabilmesi birkaç alt başlıkta özgünlük analizine tabi tutulması gerekmektedir. Bunları şu şekilde sırlamak mümkündür:

1. Adillik (Fairness): Araştırmacılar, araştırma konuları, akademi ve politika yapıcılara dair yaklaşımların ele alınması.
2. Katalitik Özgünlük (Catalytic authenticity): Gelecek 10 yılda fıkırsel değişimlerin nasıl seyredeceği yönünde öngörüler.
3. Varoluşsal Özgünlük (Ontological authenticity): Araştırmanın sosyal çevreye entegrasyona katkısı, toplumsal bir değer olarak varlığı.
4. Eğitim özgünlüğü (Educative authenticity): Araştırmadan kişilerin ne tip deneyimler elde ettiği, kendilerini geliştirdikleri konular ve etkilenimler.
5. Taktiksel Özgünlük (Tactical authenticity): Araştırmanın yaygınlaştırılması, aksiyon önermesi ve farkındalık yaratması.

Varoluşsal Gazetecilik adlı çalışmada özgünlük meselesini ele alan bir diğer araştırmacı Holt (2012, s.3) varoluşun özgünlüğünü gazetecinin sorumluluk etiği ile ilişkilendirmekte; Theodore Adorno’nun *Özgünlüğün Jargonu* (The Jargon of Authenticity) ve Charles Taylor’un *Özgünlüğün Ahlakı* (The Ethics of Authenticity) söylemini bu bağlamda öne çıkarmaktadır. Özgünlük kavramı üzerinden yapılan iletişim çalışmaları alanında markalaşma, yegâne olma ve kişisel etik meselesinden çok güvenilir kaynaklardan işlevsel haber sunumunun öne çıktığı görülmektedir. Bu özgünlük kendinden olmayan üretilmiş, fabrikasyon bir sistemler bütünü olarak kabul görmektedir (Deuze, 2007, s. 240; Singer, 2006’dan Akt. Holt 2012).

Adorno’nun *Sahicilik Jargonu* üzerine yaptığı eleştiride kapitalizmin insanı bireycilik lehine dönüştürmesi, sınırlandırılmış özgürlükle gerçekte özgürlüklerin yok edilmesi, sahte bir iyimserlik ve tek-tipleşme gibi kavram ya da yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir (Adorno, 2012).

Özgünlüğün yerellikle ilgili olmadığını düşünen Çiğdem (1998)’e göre ise özgünlüğü oluşturan değerler yerelin evrensellikle buluşması noktasında ortaya çıkmaktadır:

“Yerlilik argümanı, herhangi bir entellektüel, felsefi yahut sosyolojik verimi temsil etmez. Dilin dolaysız alanı olarak ve bu sıfatla taşıdığı potansiyele rağmen edebiyattaki “yerlilik” her zaman daha genel (evrensel) bir damara yapışarak oluşmuştur. Herhangi bir edebiyat eserine atfedilen yerlilik, ancak bu atfın kendisiyle doğrulanabilir. “Kendiliğindenlik”, “sahicilik”, “özgünlük” yerlilik argümanını kendisindedir. Balzac’ı, Flaubert’i Fransız yapan öge, Dostoyevski’yi veya Tolstoy’u Rus yapan ögeden bu nedenle farklı değildir. Hiçbir romancı Joyce kadar İrlandalı ve Katolik değildir; ama ikisine Joyce kadar da mesafeli durmaya çalışmış, bu mesafeye hayatını adanmış (salt “estet” bir tavırdan söz etmiyoruz elbette) başka bir romancı da herhalde yoktur. “Yerli” bir şiir yoktur. “Yerli” bir roman yoktur. Olanlar, folklore aittir; hayatıyet taşımazlar, gösteri sanatlarına aittirler. Pre-modern anlatı kalıplarını yaşatan, kendilerini var eden özün, yerliliğin aşılmasıdır. Bilimlerin, sanatların ve edebiyatın normalizasyonu, ancak içlerindeki yerli yanı müesses (kurulu) iddianın geri çekilmesiyle mümkün olabilmiştir. Yerleşik felsefi mirası oluşturan büyük atılımların hiçbirisi, bir aidiyete bağlı olarak yahut bir bağlılık argümanı ile değil, tam tersine bu argümanın reddiyle birlikte gerçekleşmiştir. Fichte’yi var eden “Alman milletine hitabı” değildir, “ilim öğretisi”dir (Wissenschaftslehre). Çiğdem 1998).”

Geçmişle kıyaslanamayacak değişim ve yeniliklerin yaşandığı bir çağda geleneksel dönemden farklı olarak birçok tartışmanın da yaşandığı görülmektedir. Akışkan modernite, dönüşümsel modernite genetik toplum tartışmalarının içinde özgünlüğün tanımlarının¹ da yeniden yapılmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Margaret Archer ve Alessandro Ferrara bu noktada alışkanlıkların (habit/habitus) geçerli olmadığı bir tarihsel dönem olarak gördüğü günümüzde kişinin kendi dönüşümselliğini (reflexivity), kendi sosyal bağlamı içinde değerlendirerek bir özgünlük inşası içinde bulunabileceğini belirtmektedir (Wilson, 2014, s.287)

Phillips ve Pugh (1994) ise doktora çalışması üzerine kaleme aldıkları *How to get a PhD* adlı eserde akademik özgünlüğün yerine getirilmesi için bir çalışmanın aşağıdaki kriterleri taşıması gerektiğini düşünmektedir²:

1. Büyük miktardaki yeni verinin ilk kez yazılı olarak sunulması
2. Ayrıntılarına inme

¹ Kavramlar için makalenin yazarı aşağıdaki referanslara işaret etmektedir: Bauman 2000; 2006 ; Beck et al. 1994; Beck and Beck-Gernsheim 2002 I.; Archer 2013 I.; 6 Archer 2012, Archer 2012; Ferrara 1998, ix; Ferrara1998, x–xi.

² Bu konuda yapılan değerlendirmeler için Ömer Eryılmaz’ın web sitesine bakılabilir: <http://www.omereryilmaz.com/ozgunluk-nedir-kriterleri-nelerdir/>

3. Yeni bir ürün ortaya koyma veya var olanı geliştirme
4. Mevcut teorinin başka bir açıdan yorumlanması
5. Denenmemiş deneysel çalışmalar yapmak
6. Farklı bir metot kullanmak
7. Bilgiyi yeni ve farklı şekilde sentezleme
8. Bilginin yeniden yorumlanması
9. Araştırmayı farklı bir mekân veya ülkede tekrarlama
10. Mevcut fikirleri yeni çalışma alanlarında uygulama
11. Yeni bir araştırma aracının veya tekniğin geliştirilmesi
12. Disiplinler arası ilişkilerin/verilerin güçlendirmesi
13. Saha araştırmalarının güçlendirilmesi
14. Çalışılmamış bir alanda araştırma yapma
15. Sistem eleştirisi yapma

Özgünlük araştırmalarının gerçekleştirilmesi için üniversitelerin yanında vakıfların, enstitülerin, araştırma merkezlerinin, sinematek gibi sinema kütüphanelerinin, medya merkezlerinin varlığı oldukça önemlidir. Bir laboratuvar işlevi üstlenen bu merkezlerin farklı disiplinlerden gelen araştırmacıları ve yaptıkları araştırmaları görünür kılmak adına önemli işlevleri bulunmaktadır. Bu merkezlerde oluşturulan ortak veri tabanları ve araştırma projeleri, farklı disiplinden gelen kişilerin ortak katkı sundukları bir bilimsel gelişmenin ortaya konmasına aracı olmaktadır. Amerika’da Lincoln Film Society, Fransa’daki sayısız sinematek arasında öne çıkan La Cinémathèque Française ve Lumiere Film Enstitüsü, Türkiye’de Bilim ve Sanat Vakfı’nın sponsorluğundaki Türk Sinema Araştırmaları Merkezi ile Boğaziçi Üniversitesi’ne bağlı Mithat Alam Film Merkezi gibi “sinema alanına özgü” kurumların sahip olduğu bilgi, belge ve film arşivleri tarihsel, sosyal, kültürel, ekonomi-politik ve sanatsal bağlamlarda disiplinler arası özgün çalışmaların yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

1. Özgünlük Kavramı Üzerine Tartışmalar ve Sinema

Sinemanın kültürel ve sanatsal bakımdan özgün bir alan olarak görülmeye başlanması için teknolojik gelişmelerin belli bir seviyeye ulaşması gerekecektir. 1800’lü yılların sonunda icat olunan sinema, Amerika ve Rusya gibi ülkelerde estetik, teknik ve politik bir gelişmenin öznesi durumunda iken Avrupa ülkelerinde daha çok sosyal, kültürel ve ekonomik meselelerin öznesi konumundadır. Avrupa sinemasının öncüsü konumundaki Fransa, sinemanın edebiyat gibi kültürel bir dışa vurum yaşadığı ülkelerden biri konumundadır.

Valérie Lacagne, 1940’lı yıllarla birlikte Fransız sinema izleyicisinin sinema ile kültür arasında ilişki kurmaya başladığını belirtmektedir. 1946’dan itibaren ortaya çıkmaya başlayan sinema kulüpleri (ciné-clubs) etrafında toplanan ve sinemanın tekniği ile sanatını birleştirmeye amaçlayan bu “sinema-gruları” (cinéphilie) “Sanat ve Deneme” başlığı altında film eleştirileri kaleme almaya başlayacak (Lacagne, 2003), böylelikle Fransa’da eleştiri yazınının gelişimi önemli bir aşama kaydedecektir.

Bu hareketten kısa bir süre sonra Roger Leenhardt, André Bazin, Alexandre Astruc, François Truffaut gibi Fransız sinemasının önde gelen isimleri *La Revue du Cinéma*, *Les Cahiers du Cinéma* (1951) ve *Positif* (1952) gibi dergilerde sinema eleştirileri kaleme almaya başlayacak ve filmin

kültürel bir olgu olduğunu vurgulayacaklardır. 1951 yılında André Bazin, Jacques Doniol-Valcroze, Joseph-Marie Lo Duca ve Léonide Keigel tarafından yayın hayatına çıkan *Les Cahiers du Cinéma* (Sinema Defterleri) adlı dergide François Truffaut³ *Une certaine tendance du cinéma français* (Fransız sinemasına belli bir bakış, 1954) adlı ateşli yazısıyla psikolojik gerçekçiliğe, edebi uyarlama özentisi ile senaryo takıntısına karşı bir başkaldırı içerisine girecektir (Lacagne, 2003).

1950’li yıllar sinema dünyasında Bazin’li yıllar olmuştur. Sol görüşte olan bir Hristiyan birliği gibi sinema tutkusu olanlar Bazin’in etrafında toplanmışlardır. Aralarında François Truffaut, Jean-Luc Godard, Eric Rohmer, Jacques Rivette, Claude Chabrol’un yer aldığı eleştirmenler bu dönemde sinemada öncü bir hareketin temsilcileri olacaktır. Eş zamanlı bir sinefil grubu da Lyon merkezli olarak Bernard Chadere etrafında toplanarak *Positif* dergisini kuracaktır. Bu hareket “komünist olmayan ama solcu bir hareket olarak” ön plana çıkarken estetik görüşleri bakımından da sürrealist bir çizgiyi benimseyecektir (Frodon, 2008, s.55).

1950’li yıllar Fransa’ında sinema kültürünün bu denli gelişmesinde *Cahiers* ve *Positif* gibi dergilerin yürüttüğü faaliyetler yanında komünist partiye yakın sinema kulüpleri federasyonu (Fédération française des ciné-clubs) ve onların aylık çıkardıkları *Cinéma 55* adlı yayın organı, Travail et Culture (iş ve kültür) veya Peuple et Culture (insanlar ve kültür) gibi dayanışma grupları, sinematekler, festivaller ve benzer diğer etkinlikler de öncü birer rol üstlenmiştir⁴ (Frodon, 2008, s.55).

Cahiers du Cinema dergisi ile Andre Bazin’in film eleştiri alanına katkıları film eleştirilerinin tarihsel gelişiminde bir dönüm noktası olma özelliği taşır. Bu dönemle birlikte film eleştirisi artık edebiyat eleştirisi gibi görülmeye başlanmıştır. Bunun daha da ileri bir aşaması olarak 1960’lı yıllarda Fransa’da Sorbonne Üniversitesi’nden bazı profesörler, filmi akademik ortama taşıyacaktır. Estetik bilimci Etienne Souriau’nun öncülüğünde kurulan Institut de Filmologie ve onun yayın organı *La Revue Internationale de Filmologie* sinemanın akademik ortamda bir kültür alanı olarak ele alınmasına aracılık etmiştir. Bu dergide akademisyenler görüntü algılaması, psikoloji, sinema sosyolojisi, film üretiminin ekonomik kapsamı ve deneyim fenomenolojisi gibi konularda makaleler kaleme alır. *Le Monde* dergisinin 13 Ocak 1972 tarihli sayısında film eleştirmeni ve sinema tarihçisi olan ama eğitimle doğrudan ilişkisi olmayan bazı kişilerin Paris ve taşra kolejlerinde ders vermeye başladıklarından bahsedilmektedir. Robert T. Eberwein (1979)’e göre bu dönemde⁵ film eleştirileri artık birer edebiyat eleştirisi olmaya adaydır. "Film"lerin bir "sözcük" gibi algılanmaya, antropolojik ve lengüistik yaklaşımlarla analiz edilmeye başlanınca, filmler disiplinler arası bir

³ Apolitik, endüstriden bağımsız ve geleneksel kalıplardan uzak yönetmen sineması olarak “Yeni Dalga” (Nouvelle Vague) hareketi, Henry Deutschmeister ve Georges de Beauregard gibi yapımcıların bu geleneği sahiplenen yönetmenleri koruması ile önemli bir gelişme kaydetse de diğer taraftan politik duruştan uzak oluşları bağlamında Cezayir savaşındaki apolitik tutumları eleştirilerin hedefi haline gelmelerinde önemli bir neden olacaktır. (Lacagne, 2003).

⁴ 1950’lerden sonra Fransız sinema dergiciliği oldukça gelişmiştir. Aralarında *L’Avant-Scène Cinéma* (1961-...), *Bref* (1989-...), *Les Cahiers de la Cinémathèque* (1971-2008), *CiNéMAS* (1990-2003), *Cinématographe* (1973-1987) *Contre-Champ* (1961-1963), *L’écran Fantastique* (1970-1994), *L’Ecran Français* (1945-1952), *Image et Son : La Revue du Cinéma* (1946-1998), *Jeune Cinéma* (1964-....), *Positif* (1952-....), *Travelling* (1963-1980), *VO* (1964-1995), *Zeuxis* (2000-2007)’nın yer aldığı bir çok uzun soluklu dergi Fransa’da sinemanın kültürel gelişiminde önemli bir katkı üstlenmiştir (BnF, 2015; Calenge, 2015).

⁵ 1960’larla birlikte sinemanın artık sosyal bağlamı içinde değerlendirilmesine önem verilir. 1970’li yıllarda University of Kent at Catenbury’da Akademik Film adlı bir bölüm kurulur. Michael Grant kurucularından biridir. Grant, Hollywood tipi üretim sistemi üzerine yoğunlaştığından ve o dönemde egemen olan Athusser, Lacan ve Barthes’in yaklaşımları ile film çözümlemesi yapıldığından bahsetmektedir. Bu dönemde İngiltere’den Screen dergisi bu anlayışla film eleştirisine önemli katkılar sağlar. Amerika’da ise eleştirel yazılar *New Republic*, *The Nation*, *Old Life*, *Exceptional Photoplays*, *Esquire*, *The New York Post*, *New York Times* gibi gazetelerde yayımlanmaya devam eder. Bu dönemde filmler artık tarihsel, toplumsal, ideolojik, sosyolojik ve psikolojik araştırmaların nesnesi durumundadır (Özden, 2004, s. 44-49; 109).

yaklaşım ile eleştirilmeye; kültürel özellikleri vurgulanmaya başlanmıştır (Özden, 2004, s. 44-49; 109).

1960'lı yıllar "68 olayları" bağlamında Henri Langlois'nın dönemin kültür bakanı Malraux tarafından görevden alınması ile bir dizi ateşli protestoların doğmasını beraberinde getirmiştir. Bu protestoların organize şekilde ilerlemesinde *Cahiers du Cinema* dergisinin önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Bu gelişmeler karşısında sinema eleştirmenliği kendisini eyleme dökmüştür. Diğer taraftan *Cinethique* ve *Tel Quel* dergisi etrafında (Jean-Paul Fargier ve Gerard Leblanc) önemli tartışmaların sürdüğü özellikle Althusser gibi Marksist teorisyenlerin sinema yazınına katkı yaptığı gözlenmektedir. Fakat bir süre sonra Comolli, Narboni, Jean-Pierre Oudard, Pascal Bonitzer ve Pascal Kané gibi yazarların faaliyetleri aşırı akademik yazın kültürü zemininde Amerikan sinemasını incelemeye yönelecek ve yazın, sinemadan kopmaya başlayacaktır. Yine de bu yıllar Godard, Jean-Marie Straub, Costa-Gavras, Yves Boisset, Alain Cornau, Bertrand Tavernier, Francis Girord, Michel Ciment gibi isimlerin keskin politik ve ideolojik bir tutum içinde sinema eleştirmenliği yaptığı yıllardır. 1970'lerin sonuna gelindiğinde ise Fellini, Tarkovski, Fassbinder, Kurosawa gibi dünya sinemasının önemli yönetmenlerle tanıştığı; Latin Amerika ile Arap sinemasının gelişmeye başladığı, diğer yandan Coppola, Scorsese, Cimino, Schrader, Millius ve De Palma gibi yönetmenlerle yeni bir Hollywood sinemasının doğduğu yıllara rastlanmaktadır. *Cinematographe* ve *CinemAction* (1979, Guy Hennebelle) gibi bu dönemin öne çıkan dergileri bu gelişmelere tanıklık etmiş; sinema yazını adına zengin bir malzemeye sahip olmuştur (Frodon, 2008, s.61-64).

Fransız sinema eleştirmenliğinin 1980'li yıllarında ise Serge Daney'i, *Liberation* gazetesinin sinema sayfalarını, Jack Lang ile Gilles Deleuze'un hareket üzerine (Cinéma 1 L'Image-mouvement, 1983 ve Cinéma 2 L'Image-temps) kaleme aldığı çalışmaları görmeye başlarız. 1984'te Olivier Assayas ile Charles Tesson'un "Made in Hong Kong" adlı özel bir sayı ile Asya sineması üzerine eğildiğini, korku ve fantastik sinema üzerine *Starfix*, *L'Ecran Fantastique*, *Sueurs Froides*, *Mad Movies*, *Science Fiction Magazine* adlı dergilerin ilgi gösterdiğini, animasyon sanatı üzerine *AnimLand*'in odaklandığını ayrıca *HK*, *Kumite*, *Asia Pulp* gibi kimi dergilerinse Asya sinemasıyla ilgilendiğini özellikle belirtmek gerekir. 1990'lara gelindiğinde ise Sergey Daney *Liberation*'dan ayrılmış ve *Trafic* (1992) adlı dergiyi çıkarmaya başlamıştır. Dönemin diğer dergi ve gazeteleri arasında yer alan *Vertigo*, *La Lettre du Cinema*, *Balthazar*, *Simulacres*, *Liberation*, *Le Monde*, *Les Inrockuptibles*, *Cahiers du Cinema* ve *Telerama* ise İran, Tayland, Çin, Rus sineması gibi Hollywood'a alternatifler dünyalara; ayrıca yeni Avrupa sinemasına dair derinlemesine bir takibe girişmiştir. 2000'lerle birlikte ise gelişen telekomünikasyon imkânlarına paralel biçimde eleştiri biçimlerinin de değiştiğini görmekteyiz. Bloglar, internet siteleri ve televizyon programları gibi imkânlar eleştirinin de yaygınlaşmaya başlamasına, çeşitlenmesine zemin oluşturmuştur. Görüntü, ses, bilgi ve algı trafiğinin bunca yoğun şekilde seyrettiği küresel bir dünyada bütünlükçü bir bakış elde etmek adına sinema eleştirmenliğinin de önemini hissedildiği görülmektedir. Fransız basınının dünya sinemasını çok sayıda dergi ile takip etmesi buna kanıt oluşturur niteliktedir (Frodon, 2008, s.64-67).

2. Türkiye'de Sinema Alanında Yazılan Tezlerdeki Özgünlük Sorunsalı Üzerine Bir İçerik Analizi

Bu çalışma Türkiye'de film araştırmaları bağlamında yüksek lisans ve doktora seviyesinde yazılmış tezlerin özgün taraflarını ortaya çıkarmak üzerine bir analiz denemesi olarak görülebilir. Bu kapsamda içerdikleri konu ve bağlamları, tarih aralıkları, seçtikleri yöntemler, gerçekleştirildiği üniversiteler, yazarların milliyetleri, yazım dilleri, odaklandıkları ülkelerin sinemaları inceleme konusu yapılmaktadır. Böylelikle aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/21

1. Türkiye’de yazılan sinema alanındaki tezlerin konu bakımından sunduğu çeşitlilik nasıldır?
2. Türkiye’de yazılan sinema alanındaki tezlerin kullandıkları yöntemler ne oranda çeşitlidir?
3. En çok sinema tezi hangi üniversitelerde üretilmiştir?
4. Yabancı öğrenciler, Türkiye’deki üniversitelerde ne sıklıkta sinema tezi yazmaktadır?
5. Tezler hangi yılların sinemasına odaklanmaktadır?
6. Tezler hangi dillerde yazılmaktadır?
7. Tezler hangi ülkelerin sinemasına odaklanmaktadır?
8. Tezlerin türleri arasındaki dağılım ne orandadır?

Bu kapsamda aşağıdaki kodlama ölçeği geliştirilmiş olup frekans analizi (tekrarlama sıklığı) yapılmıştır. Her bir kodun tekrarlanma sıklığı ile bütün içindeki relatif frekansları ölçülmeye çalışılmıştır⁶.

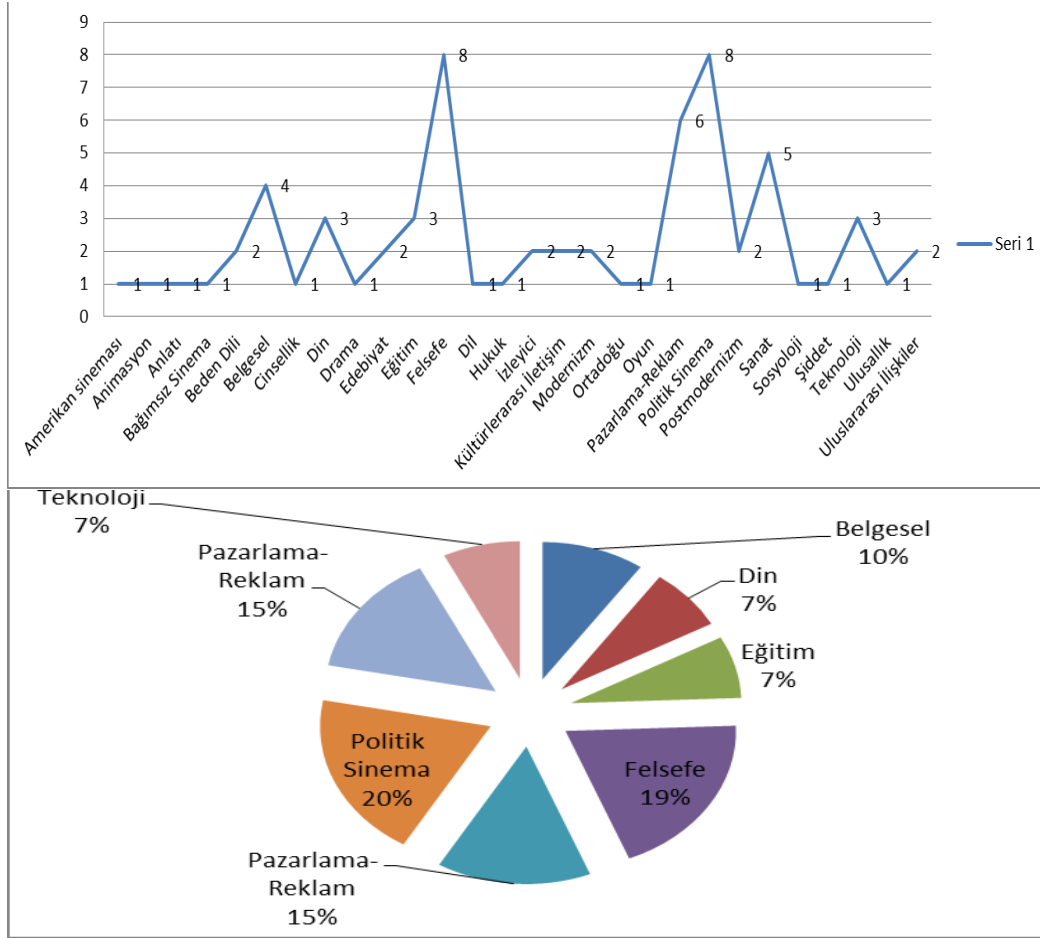
3. Bulgular

Dergipark ve YÖK Tez kataloglarında yapılan literatür taramalarında “sinema”, “film” ve “özgünlük” anahtar kavramları üzerine yapılan taramada doğrudan “sinemada özgünlük” olgusunun çalışılmamış olduğu tespit edilmiştir. Bu makale, sinema araştırmalarında özgünlük meselesini yukarıda belirtilen sorular bağlamında araştırmayı hedeflemektedir.

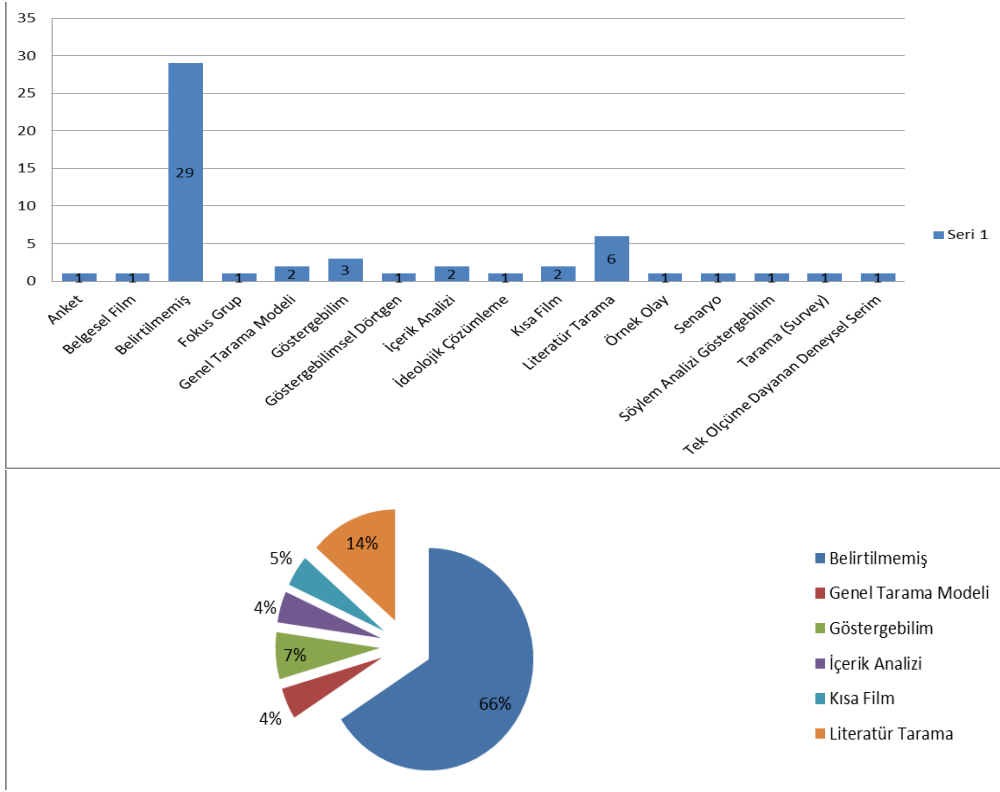
Bu kısımda yer alan bulgular yüksek lisans ve doktora tezlerinin tümüne birden bakılarak elde edilmiştir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin toplu değerlendirilmesinin nedeni Türkiye’de sinema alanındaki özgünlüğün en genel görüntüsünün elde edilmesi hedefi ile ilgilidir. Bu bakımdan tezler; yazar, yıl, konu, tür, üniversite, odak dönem, ülke, dil, yazarların uyruğu, anabilim dalı ve yöntemden oluşan bir kodlama düzeninde taranmıştır.

Türkiye’de yazılan sinema alanındaki tezlerin konu bakımından sunduğu çeşitliliğe bakıldığında tezlerin çoğunlukla belgesel, teknoloji, felsefe, politika, sanat, pazarlama-reklam, eğitim ve din alanına ilişkin konular üzerinden yapıldığı görülmüştür. Kültürlerarası iletişim, cinsellik, psikoloji, davranış bilimleri, dil, sanat alanları, animasyon, uluslararası ilişkiler, oyun gibi alanlarınsa geride kaldığı gözlenmiştir. Bu bakımdan aşağıdaki tablo genel durumu izlemek açısından bir kolaylık sunmaktadır:

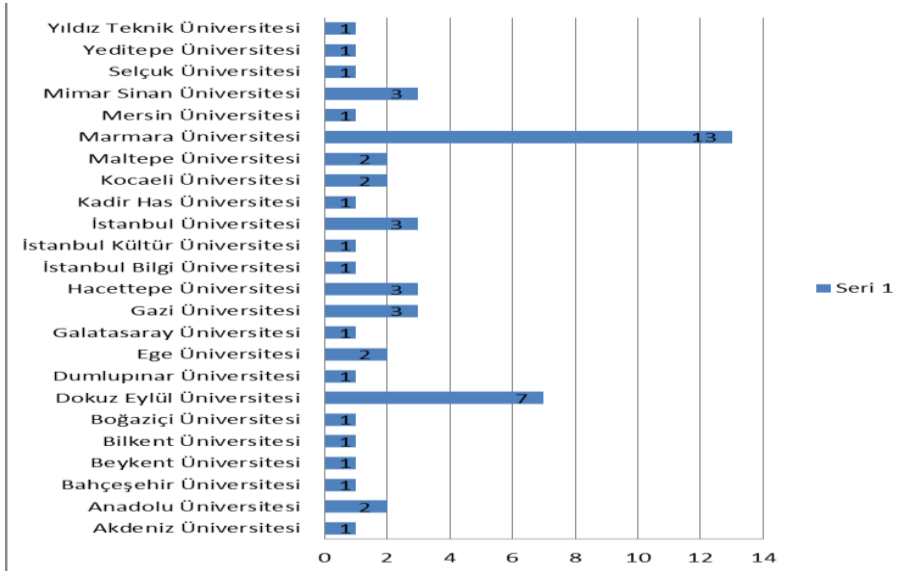
⁶ Dr. Mehmet AKSARAYLI’nın Temel İstatistik Yöntemleri üzerine yaptığı çalışması örnek frekans incelemeleri kapsamında örnek oluşturabilir (<http://kisi.deu.edu.tr/hamdi.emec/d1.pdf>)

Grafik 1. Üretilen Tezlerin Alan Yoğunlukları (1990-2014)

1990-2014 yılları arasında üretilen tezlerin yönetsel çeşitliliğine bakıldığında sınırlı bir durumun varlığına tanık olunmaktadır. Yöntemleri net şekilde tespit edilemeyen tezlerin ağırlıkta olduğu bu çalışmalarda genel tarama, göstergebilim, içerik analizi, literatür taramanın öne çıktığı görülmektedir. Grafik 2, tezlerden kullanılan tüm yöntemlerin genel durumunun anlaşılmasına aracılık etmektedir:

Grafik 2. Tezlerde Kullanılan Yöntem Çeşitliliği (1990-2014)

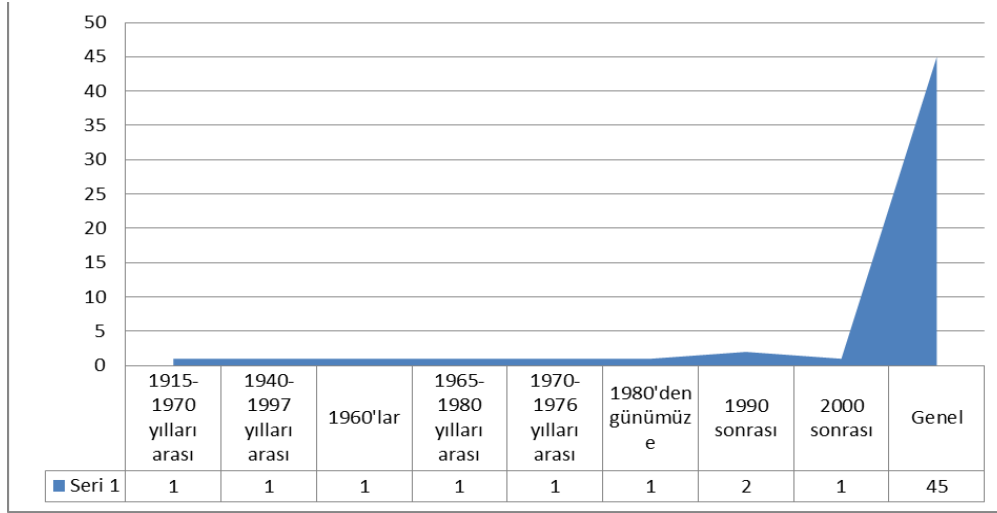
Tezlerin yazıldığı üniversitelere bakıldığında ise Marmara (%24), Dokuz Eylül (%13), İstanbul (% 6) ve Mimar Sinan (%6) Üniversitelerinin başı çektiği görülmektedir.

Grafik 3. Üniversitelerin Tez Üretme Miktarları (1990-2014)

Turkish Studies

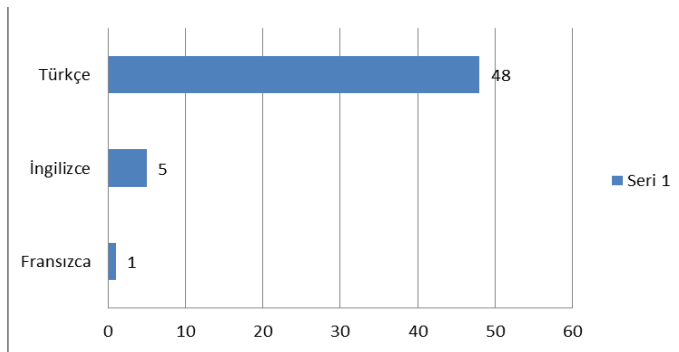
Yüksek lisans ve doktora tezlerine bakıldığında “1990 sonrası” ve “2000’ler”in dönem bazında öncelikli olarak tercih edildiği görülürken 1. ve 2. Dünya Savaşı yıllarının daha az tercih edildiği gözlenmektedir. Diğer taraftan her hangi bir dönemi referans almadan genel olarak yazılan tezlerin ise çoğunlukta olduğu görülmektedir:

Grafik 4. Tezlerin İnceledikleri Dönemler (1990-2014)

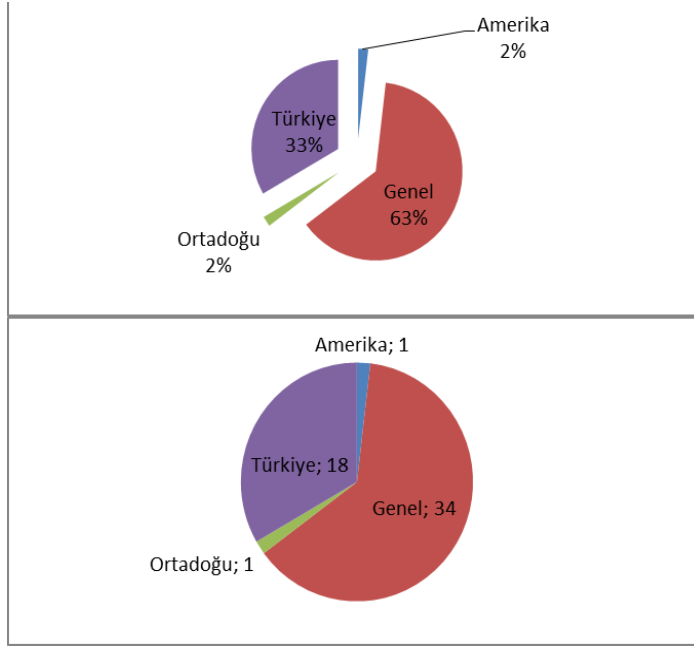

Gerçekleşen tez çalışmalarının öncelikli olarak Türkçe olarak yazıldığı görülürken İngilizcenin ikinci; Fransızcanın da üçüncü sırada geldiği görülmektedir. Almanca, Rusça, Arapça, Farsça gibi diğer dillerde bir yazıma rastlanmamıştır. Bu durum ulusal dilde yayın hassasiyetinin bir işareti olarak görülebilir:

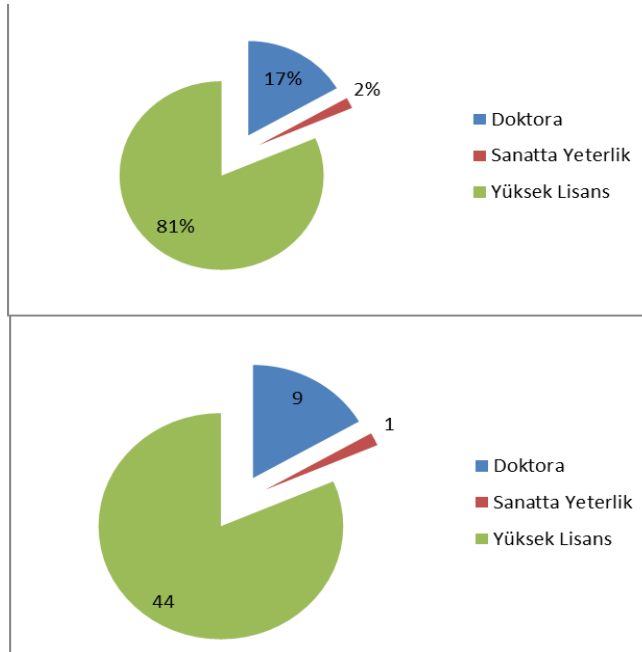
Grafik 5. Üretilen Tezlerin Dilleri (1990-2014)

Türkiye’de üretilmiş yüksek lisans ve doktora tezleri dünya sineması bakımından ilgilendikleri ülke ya da bölgelere göre tarandığında, önceliğin ulusal sinemada olduğu görülürken, çeşitliliğin Amerika ve Ortadoğu sineması yönünde genişlediği görülmektedir.

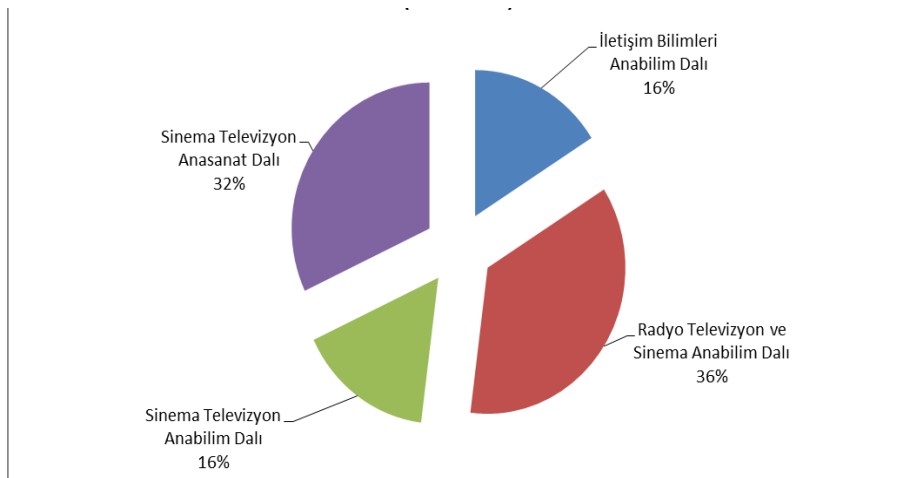
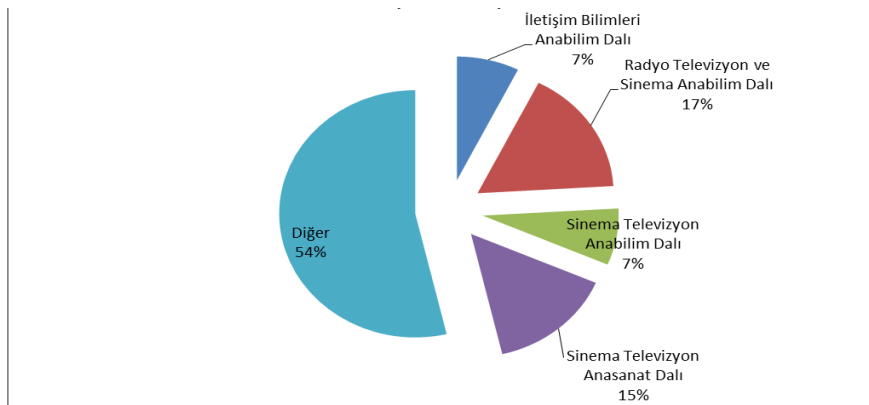
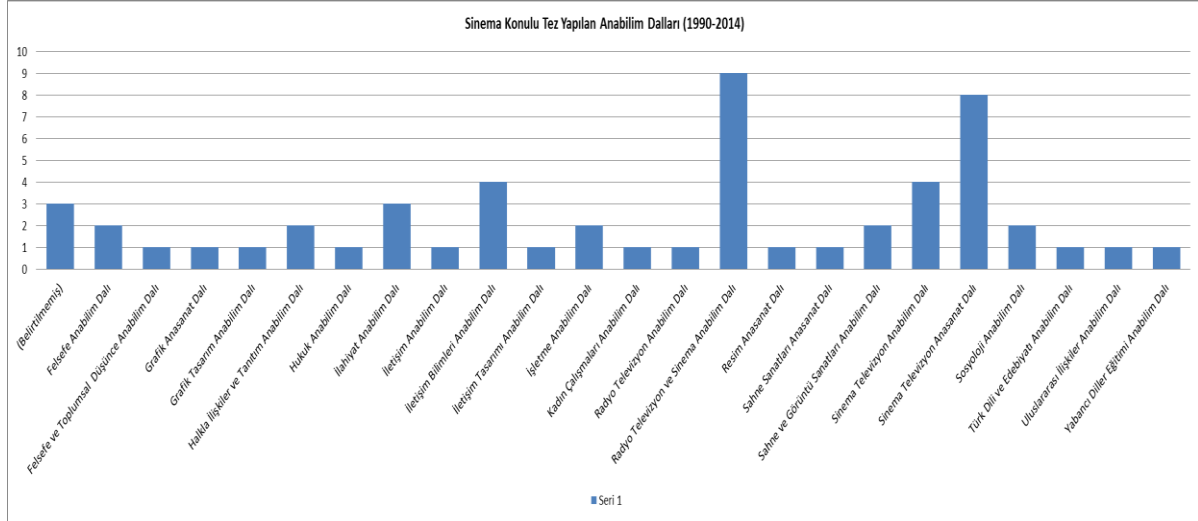
Grafik 6. Tezlerde Doğrudan Çalışılan Ülke/Bölgeler (1990-2014)

1990-2014 yılları arasında gerçekleşen tez çalışmaları arasında çoğunluğun yüksek lisansta olduğu görülürken, doktora ve sanatta yeterliliğin bunun oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.

Grafik 7. Tezlerin Türsel Dağılımları (1990-2014)

Sinema alanında tez üreten ana bilim dalları açısından yapılan incelemede de iletişim veya güzel sanatlar alanlarının öncelikli olduğu görülmektedir. “Diğer” diye tabir edilen hukuk, eğitim, edebiyat, sosyoloji ve ilahiyat gibi alanlarda sinemaya ilişkin üretimlerin yapıldığı fakat tek başlarına çok düşük seviyede bir üretimin olduğu görülmektedir.

Grafik 8. Sinema Konulu Tez Yapan Ana Bilim Dalları (1990-2014)

Turkish Studies

5. Sonuç

Türkiye’de üretilen tezlerin; konu, odaklandığı dönem, dil, yazar çeşitliği ve yöntem gibi kodlarda çok çeşitli bir manzara sunmadığı gözlenmiştir. Özellikle yazar bakımından tez üreticilerinin Türk olması ülkedeki sinema araştırmalarının yerlilerce yapıldığını gösterdiği gibi alanın yabancı öğrencilerin üretimine açık olmadığı söylenebilir.

Konu çeşitliliğine bakıldığında kültürlerarası iletişim, cinsellik, psikoloji, davranış bilimleri, dil, sanat alanları, animasyon, uluslararası ilişkiler, oyun gibi alanlar günümüzde oldukça önemli çalışma alanları olarak kabul edilmekte; sosyal medya, gazeteler ve televizyonlarda bu alanlardaki gelişmelere ilişkin oldukça yoğun haberlere tanık olunmaktadır. Bu alanlarla ilişkili olarak daha az tez yazılmış olması sinema çalışmalarının güncel bilim alanlarından farklı alanlarla ilişki içinde ilerlediği görülmektedir. Bu durum, diğer taraftan disiplinler arası çalışma çeşitliliğinin düşük olduğunu göstermektedir.

Yöntem çeşitliliği açısından bakıldığında ise genel tarama, göstergebilim, içerik analizi, literatür tarama gibi en bilindik yöntemlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Türk akademisinde üretilen tezlerin özgünlüklerinin yöntem geliştirme noktasında oldukça zayıf bir yönelim içinde olduğu söylenebilir.

Tez üretilen üniversitelerin şehirlerine göz atıldığında da İstanbul, İzmir ve Ankara’da yer alan üniversitelerin sinema alanında daha üretken oldukları görülmektedir. Diğer şehirlerin toplamının ancak belli bir nicel değer kazanabilmesi, dengelerin oldukça farklı olduğunu göstermektedir. Anadolu’daki üniversiteler ile büyük kentlerde yer alan üniversitelerin arasında oldukça belirgin bir farkın olması, sinema çalışmalarının kent yaşamının kültürel dinamizmi ile yakından ilgili olduğu fikrini düşündürmektedir.

Türk sinema araştırmaları, dünya sineması bağlamında da farklılık göstermemektedir. Ulusal konulara bağlı araştırmalar Amerika ve Ortadoğu gibi konulara doğru farklılaşma gösterse de bu coğrafyalara nazaran oldukça ileri seviyede seyretmiştir. Diğer taraftan doğrudan Rus, Arap, İran, Kafkas, Orta Asya gibi Türkiye ile jeopolitik anlamda yakından ilişkili coğrafyaların sinema bağlamında doğrudan bir gündem oluşturmadığı görülmüştür.

Üretilen tezlerin çoğunlukla yüksek lisans seviyesinde kalması ise sinemaya doktora düzeyinde kuramsal ilginin azlığını göstermektedir. Bunun yanında sanatta yeterlilik gibi daha yaratıcı alanlara ilişkin üretimin de oldukça az seviyede seyretmiş olması, sinema alanındaki üretimlerin akademik ve sanatsal olmaktan daha çok profesyonel beklentilere göre oluştuğunu göstermektedir. Akademik ilerleyişin kısıtlı olmasının nedeni ise iletişim alanındaki istihdam politikaları ile alakalı olabileceği gibi, öğrencilerin endüstrinin imkânlarını görece daha vaatkâr bulduğundan da kaynaklanabilir. Bu konu, başka bir araştırma bağlamında incelenebilir.

Farklı ana bilim dallarının sinema alanına ilişkin duyduğu ilgiye bakıldığında iletişim ve güzel sanatların bu üretimdeki toplam yoğunluğunun %46 seviyesinde iken “Diğer” diye tanımlanan alanların yoğunluğu %56 seviyesinde seyrettiği görülmüştür. Bu durum iki şekilde okunabilir. Bunların ilki, en çok sinema tezini iletişim ve güzel sanatlar alanları kendi özellerinde üretiyorken diğer alanlardaki tekil üretim çok kısıtlı kalmıştır. Bu durum diğer alanların sinemaya yeteri kadar önem vermediğinin bir göstergesi sayılabilir. Başka bir bakış açısına göre ise diğer alanların toplamda iletişim ve güzel sanatlar alanlarına göre sinemaya daha çok ilgi duyması, iletişim ve güzel sanatların düşük seviyede bir üretim seviyesi içinde olduğunun göstergesi sayılabilir.

Özgünlük sorunsalı etrafında bu araştırmada incelenen veriler, Türkiye’de ilgili başlıklarda küresel düzlemde henüz çok-kültürlülüğün yeterli seviyede gelişmediğini göstermektedir. Tezlerin çeşitlilik bakımından sınırlı ve reel jeopolitik gündemden uzak bir üretim mekanizması içinde

gerçekleşiyor olması, sinema çalışmalarının özgünlüğünü önemli ölçüde tartışmalı hale getirmektedir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. (1986) *The Jargon of Authenticity*, Routledge and Kegan Paul: London
- Adorno, T. (2012) *Sahicilik Jargonu*, Metis: İstanbul
- BNF (2015). *Revue de cinéma françaises et francophones*. 20 Kasım 2015 tarihinde http://bnf.libguides.com/critiques_films sitesinden erişildi.
- Calenge, G. ve J.P. (2015) *Le site des index de revues de cinéma (Calindex)*. 19 Kasım 2015 tarihinde <https://calindex.eu/sitesinden> erişildi.
- Carolin Kreber (2010) Academics' teacher identities, authenticity and pedagogy, *Studies in Higher Education*, 35:2, 171-194, DOI: 10.1080/03075070902953048
- Çiğdem, A. (1998) *Yerlilik Üzerine Tezler*, Birikim Dergisi, Sayı: 111-112 - Temmuz/Ağustos
- Eryılmaz, Ö. (2017) *Özgünlük Nedir? Kriterleri Nelerdir?*. 13 Eylül 2017 tarihinde <http://www.omereryilmaz.com/ozgunluk-nedir-kriterleri-nelerdir/> sitesinden erişildi.
- Frodon, J. M. (2008). *La Critique de Cinéma*, Paris-Milanostrampa-Farigliano: Cahiers du Cinéma – Les petits Cahiers-Scérén-CNDP.
- Kristoffer Holt (2012) *Authentic Journalism? A Critical Discussion about Existential Authenticity in Journalism Ethics*, *Journal of Mass Media Ethics*, 27:1, 2-14, DOI: 10.1080/08900523.2012.636244
- Lacagne, V. (2003). *L'histoire du cinéma français*. Erişim Tarihi: 19 Kasım 2015 tarihinde <http://histoire-geographie.ac-dijon.fr/Cine/histcinefran.pdf> sitesinden erişildi.
- Lincoln and Guba (1985) *Understanding the impact of public involvement in cancer research: Pandya-Wood R (2014); PhD research study* 13 Eylül 2017 tarihinde <http://www.invo.org.uk/wp-content/uploads/2015/01/50-Pandya-Wood.pdf> sitesinden erişildi.
- Nick Wilson (2014) *Managing Authenticity*, *Journal of Critical Realism*, 13:3, 286-303, DOI: 10.1179/1476743014Z.000000000031
- Özden, Z. (2004). *Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Filmi Eleştirisi* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Phillips ve Pugh (1994) *How to get a PhD*, *Open University Press*, 13 Eylül 2017 tarihinde <http://www.ntu.edu.vn/Portals/73/How%20to%20get%20PhD.pdf> sitesinden erişildi.